

Окончание таблицы

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Вторая группа факторов										
Качество товара	0,254	0,107	0,18	0,145	0,213	0,207	0,14	0,267	0,207	0,222
Ассортимент товара	0,125	0,184	0,226	0,233	0,213	0,135	0,225	0,122	0,259	0,202
Спрос на товар	0,224	0,276	0,267	0,267	0,258	0,251	0,262	0,172	0,053	0,144
Предложение товара	0,077	0,23	0,169	0,176	0,131	0,229	0,203	0,225	0,207	0,261
Наличие товаров-заменителей	0,077	0,149	0,105	0,118	0,102	0,058	0,103	0,069	0,102	0,101
Уникальность товара	0,243	0,054	0,053	0,061	0,083	0,12	0,067	0,145	0,172	0,07
Третья группа факторов										
Финансовое состояние предприятия	0,373	0,486	0,236	0,329	0,486	0,194	0,315	0,222	0,361	0,167
Положение предприятия на рынке	0,453	0,203	0,5	0,479	0,297	0,487	0,192	0,486	0,181	0,5
Финансовые возможности	0,174	0,311	0,264	0,192	0,217	0,319	0,493	0,292	0,458	0,333

Таким образом, для разработки эффективной ценовой политики в условиях нестационарной внешней среды предлагается модель выбора ценовой стратегии, основанная на применении экспертных оценок, которая позволяет выбирать в зависимости от влияния факторов внешней среды наилучшую ценовую стратегию.

Литература: 1. Ансофф И. Стратегическое управление / Под ред. Л. И. Евенко. – М.: Экономика, 1989. – 354 с. 2. Теория выбора и принятия решений: Учебное пособие. – 2-е изд. – М.: Наука, 1982. – 328 с.

Стаття надійшла до редакції
05.06.2006р.

УДК 658.155.3

Яковлев А. И.

БЕЗБИТКОВІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ ВЛАСНОСТІ

The basic factors of unprofitable activities of enterprises under conditions of the reform of property relations are investigated. The main directions of improvement of the economic system in the country to promote an effective organization of a profitable activities of enterprises under new conditions are determined.

Забезпечення стійкої безбиткової господарчої діяльності підприємства є найважливішим завданням управління виробництвом в умовах ринкової економіки. Вирішення його на кожному підприємстві створює міцну основу підвищення ефективності виробництва та реалізації продукції. Тому проблемі організації безбиткової роботи підприємств приділяється значна увага як з боку теоретиків, так і з боку практиків. Новим є те, що відповідно до нового стандарту бухгалтерського обліку [1, с. 72] на підприємства покладається обов'язок визначення умовно-постійних та умовно-змінних витрат, що надає можливість для конкретного аналізу умов безбиткової їх роботи.

Нові умови господарювання, що обумовлені широкомасштабним реформуванням відносин власності, переходу до недержавних форм, надають нового змісту проблемі організації безбиткової роботи підприємств. Актуальність проблеми значно загострилась у зв'язку з тим, що процес приватизації в Україні мав наслідок не очікуване скорочення чисельності збиткових підприємств, а їх збільшення. Напередодні приватизації в 1992 р. на частку збиткових підприємств в Україні припадало лише 9,5%, в 1996 р. — вже 43,0, а в 1998 р. — 54. З 2000 р. почалися позитивні зміни до зменшення частки збиткових промислових підприємств. У промисловості в 2002 р. вона сягала 42%, у 2004 р. — 37,5, у 2005 р. — 38,8 [2], тобто залишається дуже високою.

Розгортання приватизаційного процесу в Україні супроводжується поширенням наукових видань, літературних джерел, в яких досліджуються проблеми приватизації, узагальнюється досвід переходу до нових відносин власності на підприємствах. Видані фундаментальні роботи [3; 4], чисельні статті в наукових журналах економічного напрямку, науково-методичні матеріали у щомісячнику "Державний бюлетень про приватизацію" тощо. Але предметом публікацій є, головним чином, механізм та способи приватизації, її законодавче забезпечення, способи підвищення інвестиційної привабливості об'єктів, загальні економічні та соціальні наслідки процесу тощо. Менше уваги приділяється конкретним економічним проблемам підвищення ефективності виробництва на підприємствах вже після їх приватизації, до яких відноситься проблема організації безбиткової роботи таких підприємств.

Мета статті полягає у визначенні обставин, що призвели до зростання частки збиткових підприємств у процесі реформування власності, та виявлення напрямів усунення дії цих негативних обставин.

Насамперед слід зауважити, що реформування відносин власності значним чином впливає на всю систему економічних відносин, ставить підприємства у нові умови господарювання, які треба засвоїти. Тобто після юридичного переоформлення державної власності у недержавну підприємствам потрібен значний період конкретного економічного оволодіння методами господарювання в нових умовах, забезпечення безбиткової роботи. Цей період характеризується невизначенністю, наявністю несприятливих факторів, яких слід уникати в міру зростання зрілості економічної системи, що базується на ринкових засадах.

До найбільш вагомих факторів, що спричинив значне зростання чисельності збиткових підприємств на початку реформ, є порушення налагоджених раніше господарських зв'язків. На поверхню економічного життя вийшла істина: індиві-

дуальний капітал може ефективно функціонувати лише як невід'ємна частина усього сукупного капіталу. Випадання підприємства з системи взаємопов'язаних зв'язків ставить його на межу виживання і навіть банкрутства. Першочерговою проблемою для підприємств став збут виробленої продукції. Порушення господарських зв'язків, що мало ланцюговий характер на теренах колишнього Союзу, призвело до загибелі частини підприємств та значного падіння рівня використання виробничих потужностей тих, що залишилися. В таблиці наведено дані про рівень використання потужностей підприємств базових галузей промисловості в перший період після приватизації.

Таблиця

Використання потужностей промислових підприємств, які виготовляють засоби виробництва в Україні [5, с. 120]

Продукція	1990 р.	1992 р.	1994 р.	1996 р.	1999 р.
Чавун	88,6	76,6	51,1	53,4	59,8
Сталь	89,3	81,7	51,4	51,6	65,3
Прокат чорних металів	90,2	78,0	49,7	50,3	58,6
Залізна руда	86,7	64,0	49,5	45,7	61,5
Сірчана кислота	83,8	51,6	29,7	31,5	36,3
Металорізальні верстати	87,1	73,4	29,1	11,4	5,8
Ковальсько-пресові машини	87,2	75,6	26,1	7,2	4,5
Трактори	75,8	59,5	16,4	6,1	6,0
Цемент	94,4	85,8	48,7	22,7	26,6
Збірні залізобетонні конструкції	80,6	71,4	31,5	11,5	12,1

Як видно у таблиці, рівень використання потужностей підприємств кореспондується з часткою збиткових підприємств: загальне зниження використання потужностей супроводжується зростанням збитковості. В той же час поліпшення використання потенціалу металургійної галузі позитивно впливає на загальний рівень беззбитковості.

Значне недоваження виробничої потужності підприємства – це негативний впливовий фактор, який зміщує підприємство у зону збиткової роботи, що можна ілюструвати з використанням класичного графіка (рисунок).

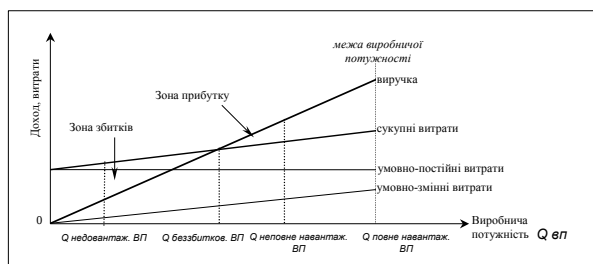

Рис. Залежність беззбиткової роботи підприємства від рівня використання виробничої потужності

Порушення господарських зв'язків у ході реформ – зовнішній негативний для підприємства фактор, який повинен бути подолано завдяки мобілізації внутрішніх ресурсів, посиленню конкурентоспроможності продукції, посиленню позиції підприємства на ринку. При відсутності державної підтримки це потребує значних фінансових коштів на технічне переобладнання виробництва, перепідготовку кадрів. Однак на цьому шляху перепороною є ще один зовнішній для підприємства фактор – податкова політика держави, різноманітні фонди, що не залишають підприємствам коштів для вагомих інвестицій самостійного розвитку.

В Україні на кожну гривню реалізованої підприємством продукції припадає безліч різноманітних платежів у бюджет і

фонди. Так, у розвинених країнах світу в чистому залишку після сплати податків у підприємств залишаються у середньому 10 – 12% загального доходу, тоді як в Україні його рівень становив лише 4,5% ВВП (станом на 1998 р.) [6] і зараз залишається низьким.

В умовах дефіциту власних коштів підприємство вимушено звертатись до кредитів. Але й у цій сфері діє негативний, зовнішній для підприємства і властивий неусталеній перехідній економіці фактор – дорожня кредитних коштів.

Якщо міжнародний показник LIBOR (шестимісячних кредитних ставок Лондонського міжнародного банку) дорівнював у 2002 р. за внесками у євро – 3,3%, у доларах США – 1,9, у японських ієнах – 0,1 [7, р. 2], то в Україні дисконтна ставка НБУ – 9%. У комерційних банках у цей період ставка кредиту становила 19,9% [8, с. 31], а на практиці плата за кредит доходила до 30%.

Не потребує особливого доказу теза про негативний вплив на організацію беззбиткової роботи підприємств гіперінфляційних процесів, що розгорнулися на початку реформування власності і відлуння яких досі відчувається.

Розглянуті вище та інші негативні фактори (наприклад, рівень корупції тощо) характеризують загальний економічний порядок в країні, налагодження якого є першочерговою економічною функцією держави. Посилення економічної функції держави, усунення негативних, зовнішніх для підприємств негативних факторів є стратегічним напрямом удосконалення господарського механізму, в умовах якого підприємства спроможні самостійно, спираючись на власні ресурси, здійснювати беззбиткову господарську діяльність.

В неусталених умовах реформування відносин власності, коли підприємства лише опановують своїм новим становищем недержавного власника, маючи за мету організацію усталеної беззбиткової господарчої діяльності, держава не повинна залишатись осторонь формування системи зв'язків між підприємствами як основи цілісного господарського комплексу країни.

Беззбитковій роботі підприємств сприятиме впровадження оптимальної податкової політики держави, що надає можливість залишати підприємству більше власних інвестиційних ресурсів для розвитку матеріально-технічної бази виробництва, посиленню конкурентоспроможності продукції. Нагальним є також поступове зниження ставок банківських кредитів до рівня, прийнятого у цивілізованих країнах. Дорогий кредит призводить до нерационального перерозподілу фінансових ресурсів у країні, від якого в першу чергу потерпають промислові підприємства в період становлення нових відносин власності.

Становлення ефективного ринкового економічного порядку в країні, удосконалення загального механізму господарювання не відміняє нагальної потреби у самостійній ініціативній діяльності нових недержавних власників щодо опанування інноваційними підходами до розвитку виробництва, досягнення усталеної беззбиткової господарської діяльності.

Література: 1. Положение (стандарт) бухгалтерского учета 3 "Отчет о финансовых результатах" // Все о бухгалтерском учете. – 2000. – №11(436). – С. 72 – 79. 2. Макроекономічна ситуація. Основні макроекономічні показники // <http://www.bank.gov.ua>. 3. Чечетов М. В. Основи економіки та організація приватизації в Україні. – Харків: ВД "ІНЖЕК", 2004. – 804 с. 4. Чечетов М. В. Приватизація: теорія, методологія, практика: Монографія. – К.: ІВЦ Держкомстату України, 2005. – 644 с. 5. Статистичний щорічник України за 1999 р. – К.: Техніка, 2000. – 748 с. 6. Крючкова І. П'ять кроків убик від ринку, або дисбаланс інтересів // Дзеркало тижня. – 2001. – №2(326) // www.zn.kiev.ua/nn/show/326/29205. 7. Розвиток фінансового ринку // Бюлетень НБУ. – 2003. – №1(120). – С. 13 – 43. 8. UN IMF. Annual report, 2003 // <http://www.wto.org>.

Стаття надійшла до редакції
09.08.2006 р.